

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY
Aile Mutluluğu

İletişim Yayınları, Dünya Klasikleri, 2006-2013 (3 baskı)
© 2006 İletişim Yayıncılık A. Ş.

Семейное Счастье

- © Önsöz: Hugh McLean, “Buried as a Writer and as a Man”:
The Puzzle of Family Happiness”, *In Quest of Tolstoy*,
Boston Academic Studies Press, 2008.
© Sonsöz: Edward Wasiolek, “Family Happiness”,
Tolstoy’s Major Fiction, University of Chicago Press, 1978.

İletişim Yayınları 1131 • İletişim Klasikleri 24
ISBN-13: 978-975-05-1721-1
© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2015, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ İlya Repin, “Piyano başında”, 1905
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Ümran Küçükislamoğlu, Merve Öztürk
BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY

Aile Mutluluğu

Семейное Счастье

RUSÇADAN ÇEVİREN *Mehmet Özgöl*

HUGH MCLEAN'İN ÖNSÖZÜ VE
EDWARD WASIOLEK'İN SONSÖZÜYLE

LEV NİKOLAYEViÇ TOLSTOY 9 Eylül 1828'de Moskova yakınlarında bulunan Tula'daki Yasnaya Polyana Malikanesi'nde zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İki yaşında annesini, dokuz yaşında babasını kaybetti ve akrabaları tarafından yetiştirildi. 1844'te Kazan Üniversitesi'ne girdi fakat resmî eğitime duyduğu tepkiyle 1847'de Yasnaya Polyana'ya geri dönerek kendi kendisini yetiştirmeye karar verdi. 1852'de orduya katıldı ve burada boş zamanlarında yazmaya başladı. 1857'ye kadar *Çocukluk*, *İlk Gençlik* ve *Gençlik* adlarında üç ciltlik otobiyografik romanını tamamladı. 1854'te Kırım Savaşı'na katılan Tolstoy, buradaki tecrübelerinden yola çıkarak *Sivastopol'*ü kaleme aldı. 1857'de Fransa, İtalya ve İsviçre'yi kapsayan ilk Avrupa seyahatine çıktı ve eğitim kurumlarıyla ilgili bilgi topladı. Rusya'ya dönüşünde köylü çocuklar için bir okul açtı. 1859'da *Aile Mutluluğu* adlı romanını yazdı. 1860'ta tekrar Avrupa gezisine çıktı ve Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya'da eğitim kurumlarıyla ilgili araştırmasını derinleştirdi. Bu dönemde kendine ait ahlâk felsefesi de biçimlenmeye başlamıştı. 1862'de Sofya Andreyevna Behrs'le evlendi. 1863'te yazmaya başladığı ve başyapıtı olarak kabul edilen *Savaş ve Barış'ı* 1869'da tamamladı. Romanın başarısından cesaretle, 1873 ila 1877 arasında ikinci büyük romanı *Anna Karenina'yı* yazdı. 1880'den itibaren devlete ve kiliseye ağır eleştiriler yönelteceği kitaplar yazmaya başladı ve Tolstoyculuk düşüncesinin yapıtaşlarını oluşturdu. 1886'da *İvan İlyiç'in Ölümü'nü*, 1889'da *Kroyçer Sonata'yı* yayımladı. 1895'te *Efendi ile Uşağı'nı* yazdı. Aynı yıl Kilise'ye ağır eleştiriler yönelttiği son büyük romanı *Diriliş'i* yazmaya başladı; 1899'da yayımlanan roman, Rus Ortodoks Kilisesi'nden afaret edilmesine sebep oldu. Son romanı *Hacı Murat'ı* 1896'da yazmaya başladı; 1904'te tamamlayacağı eser, ancak ölümünden sonra yayımlanacaktı. Tolstoy 1900'den sonra zamanının çoğunu din, toplum, ahlâk, sanat konularındaki görüşlerini anlatan yazılar yazmaya ayırdı. Bu dönemde, yazar kimliğinin yanı sıra ruhani ve ahlâki bir lider olarak da ün saldı. Hayatı ile fikirleri arasında tutarlılık sağlamak amacıyla, giderek daha sade bir yaşam sürmeye başladı. Önce içkiyi ve tütünü bırakıp köylüler gibi giyinmeye başladı, ardından ölümünden sonra mal varlığını köylülere bırakmaya karar verdi. Mülkiyet konusundaki radikal fikirleri nedeniyle ailesiyle, özellikle de karısıyla arası açıldı. Bu anlaşmazlık, son yıllarını gitgide artan bir psikolojik sıkıntı içinde geçirmesine sebep oldu. 1910 sonbaharında içinde bulunduğu şartlara daha fazla dayanamayarak küçük kızını ve doktorunu yanına alıp evi terk etti ve bir süre sonra, 20 Kasım'da Astapovo'da zatürreden öldü. Cenazesi iki gün sonra, binlerce kişinin katıldığı bir törenle Yasnaya Polyana'da defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ	15
ÖNSÖZ	
"TOLSTOY'UN YAZAR VE İNSAN OLARAK BİTİŞİ": <i>AİLE MUTLULUĞU</i> MESELESİ / HUGH MCLEAN.....	33

Aile Mutluluğu

<i>Birinci Bölüm</i>	57
<i>İkinci Bölüm</i>	115
SONSÖZ	
<i>AİLE MUTLULUĞU</i> / EDWARD WASIOLEK.....	173

Aile Mutluluğu'nun
tefrika edildiği
Ruskiy Vestnik
(Rus Habercisi)
dergisinin sayfaları
(1859).

ТОСКА ПО РОДИНЬ.

(Изъ Онексморъа.)

На нашихъ дубахъ и березахъ
Старинная чаря лежать,
И часто, въ полудничныхъ грехахъ,
Вдругъ нѣтъ начинаешь весь садъ.

Порою родное то пѣнье
Я слышу всю ночь до утра,
И сердце изъ груди и томленья
Зовешь тебя, другъ и сестра!

Другіе мнѣ чужды душою,
И страшно мнѣ въ чуждомъ
Иди бы намъ вмѣстѣ съ
Дай верную руку свою!

Иди и не вѣдать разлуки
И вмѣстѣ, окончивши пѣнь,
Подъ эти волшебные звуки
На огни могилъ заснешь ты!

СЕМЕЙНОЕ СЧАСТЬЕ

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ

Мы носили грусть по матери, которая умерла осенью, и
жили всю зиму въ деревнѣ, одинъ съ Катей и Соней.
Катя была старшей дитяти дома, гувернанткой, воспитывавшая
всѣхъ насъ, и которую я полюбила и любила съ тѣхъ поръ, какъ
себя полюбила. Соня была моя меньшая сестра. Мы проводили
весну и лѣто въ деревнѣ, въ большой старомъ погоревшемъ
домѣ. Потому что я пристрастную зиму въ деревнѣ, такъ что суровою зимею
внѣе оконъ, она пошла въ школу, такъ что суровою зимею
почти цѣлую зиму мы жили въ деревнѣ, въ большой старомъ погоревшемъ
домѣ. Кто прибавилъ къ намъ до того и прибавилъ и не бѣдали. Рѣдко
съезжали въ нашъ домъ. У всѣхъ были печальныя лица,
иногда такъ, какъ будто божи разлука съ кемъ-то, но съба-
лись, какъ-то и часто плакали, глядя на меня и въ особенности на
маленькую Соню въ черномъ платьѣ. Въ домъ еще съезжали не-
чувствовали смерти, только и утѣша. Смерти стояли въ во-
духѣ. Комната мамки была открыта, и мнѣ становилось душно,
и что-то танило меня дѣлать въ эту холодную и пружину
комнату, когда я приходила спать мимо нея.

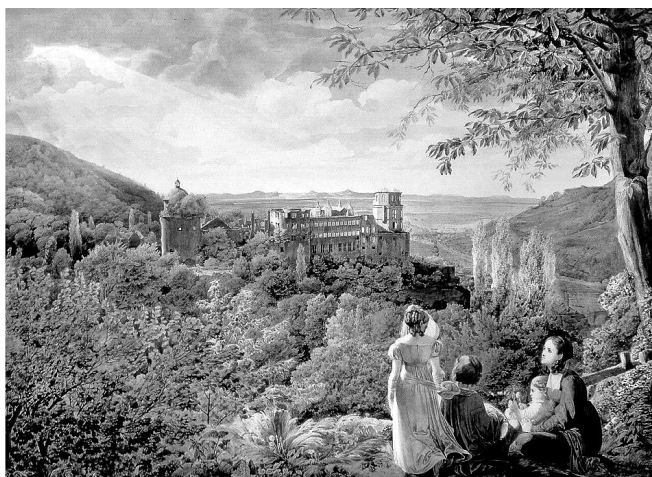

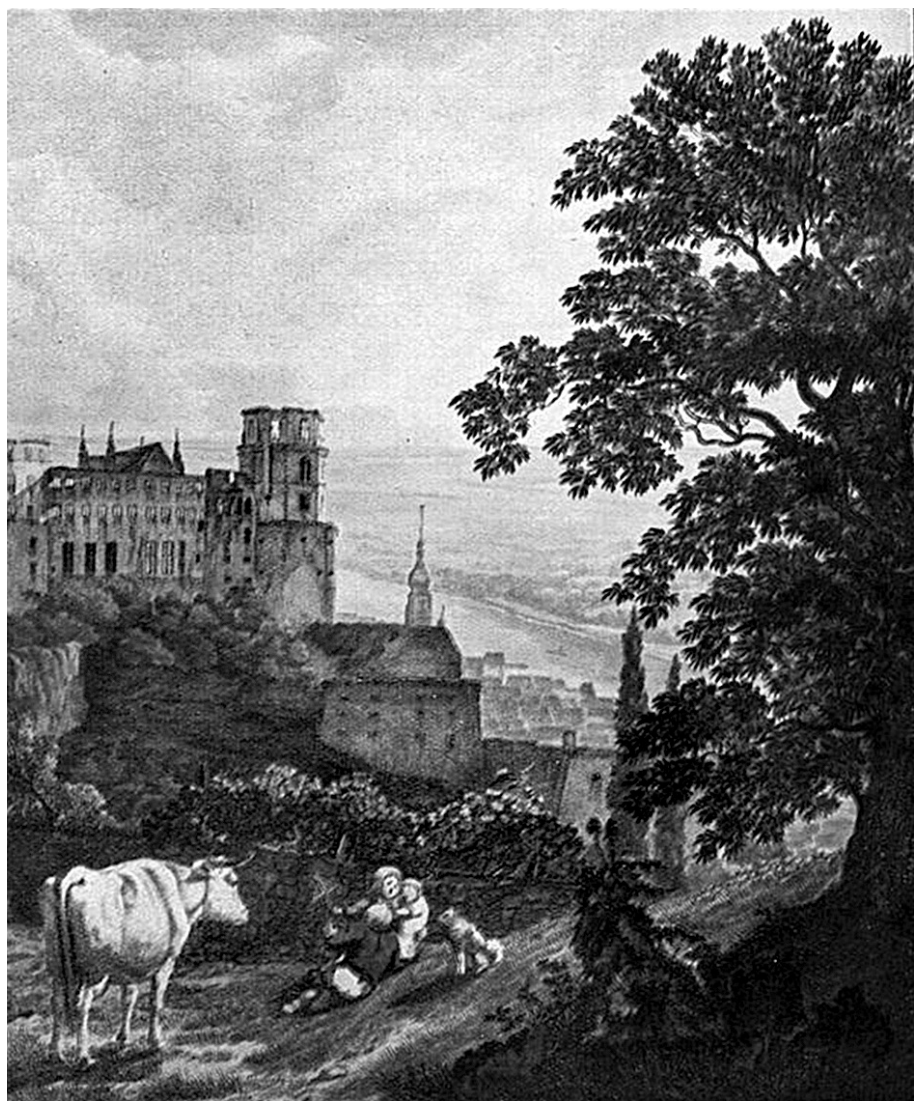
- Tolstoy'un 1856'da aşk yaşadığı, *Aile Mutluluğu*'nun esin kaynağı olan Valeria Arseneva (sağda).
- Tolstoy, 1854 (üstte).
- Kardeşleri Sergey, Nikolay ve Dimitri'yle birlikte Tolstoy, 1854 (altta).
- Tolstoy, 1856 (karşı sayfada).

19. yüzyılda
Heidelberg.

Birinci Bölüm

I

Kış başından beri köyde¹ Katya ve Sonya ile yalnız başımıza oturuyor, sonbaharda yitirdiğimiz annemin yasını tutuyorduk.

Katya bizleri büyütmiş olan, kendimi bildim bileli anımsayıp sevdiğim dadımız, aynı zamanda eski bir aile dostumuzdu. Sonya ise küçük kız kardeşimdi. Yağışlı, hüzünlü kışı, Pokrovsk'taki eski evimizde geçiriyorduk. Hava soğuk ve esintiliydi; durmadan yağan kar pencerelere kadar çıkıyor, camlar hemen hemen sürekli buz tutuyordu. Neredeyse bütün kış köyden çıkıp bir yerlerde gezememiştik. Evimize arada bir gelenler de acılı yüzleri, evde uyuyan birileri varmışçasına usul usul konuşmaları, iç çekip somurtmaları, bana, özellikle kara giysili Sonya'ya bakarken ağlamaklı duruşlarıyla bizlere neşe ve sevinç getirmekten çok uzaktılar. Ölüm, varlığını evde her an duyuruyor; acılığı ve korkunçluğu ile evin havasına yansiyordu. Annemin odası kapalıydı, yatmaya giderken önünden her geçişte bir şey beni bu soğuk ve yarı karanlık odaya bakmam için dürtüyor, korkudan ürperiyordum.

1 Pokrovsk adlı bu köyde ailenin çiftliği bulunmaktadır – ç.n.

O zaman ben on yedi yaşındaydım. Annem o yıl öğrenimi sürdürmem için kente taşınmamızı istemişti. Onun kaybı derin bir acı veriyordu bana; şunu belirteyim ki, başkalarının da söylediği gibi, genç ve güzel bir kız olarak ikinci kış da köyde yapayalnız, işsiz güçsüz geçiriyor olmam gerçekten hoş bir şey değildi. Kışın bitimine doğru yalnızlığın verdiği can sıkıntısı ve karamsarlık o dereceye vardı ki, ne piyanonun kapağını açıyor ne elime bir kitap alıyor ne de odamdan dışarı çıkmak istiyordum. Katya bunlardan biriyle oyalanmam için beni isteklendirmeye çalışırken, “Canım istemiyor, yapamam,” diye yanıtlıyordum. İçimden bir ses, “Ama neden?” diyordu. En güzel günlerim boşu boşuna geçerken neden kendim için bir şeyler yapacaktım? Bu sorunun yanıtı gözyaşlarım olabiliyordu yalnızca.

O sıralar zayıflayıp çirkinleştiğimi söylemeleri bile ilgilen-dirmiyordu beni. Hayatım, sonuna dek böylesine yalnız ve amansız bir can sıkıntısı içinde geçecek olduktan sonra neden, kimin için kendime dikkat edip bakımlı olacaktım? Bu kötümserlikten kurtulmaya gücüm yetmediği gibi, isteğim de yoktu. Kışın sonuna doğru durumumdan iyice kaygılanan Katya, ne olursa olsun, beni yurtdışına götürmeye karar verdi. Bunun için para gerekliydi; annemden bize ne kaldığını pek bilmediğimizden, çiftliğimizi yöneten kişinin bir an önce gelip işlerimizi düzene koymasını bekliyorduk.

Mülk yöneticimiz martta geldi. Yine işsiz güçsüz, isteksiz, bir köşeden ötekine bir gölge gibi dolaşıp durduğum bir gün Katya;

“Hele şükür! Sergey Mihayloviç gelmiş, durumumuzu öğrenmek için adam göndermiş. Öğle yemeğinde burada olacak, Maşacığım. Şöyle bir silkinip toparlan, seni böyle görünce hakkında neler düşünür, kim bilir? Sizleri öyle severdi ki!” dedi.

Sergey Mihayloviç yakın komşumuz, toprağı bol olası ba-

bamdan bir hayli genç olmakla birlikte onun yakın arkadaşıydı. Çiftliğimizin yöneticisinin gelişi, tasarladıklarımızı gerçekleştirip köyden çıkma olanağı verecekti bize. Bundan başka, çocukluğumdan bu yana sevip saymaya alışmıştım onu. Katya toparlanıp kendime çekidüzen vermeme öğütlerken, uyusuk bir hayat içinde görünmekten dolayı tanıdıklarımız arasında en çok Sergey Mihayloviç'ten çekineceğimizi biliyordu. Katya'dan ve Sergey Mihayloviç'in vaftiz kızı Sonya'dan başlayıp evin arabacısına değin herkes gibi ona alışıp sevmemin yanında, annemin söylediği bir söz nedeniyle de Sergey Mihayloviç benim için ayrı bir önem taşıyordu. Benim için böyle bir koca istediğini söylemişti annem ben küçükken. O vakit bu söz bana garip, hatta yersiz gelmişti. Çünkü düşlediğim erkek bambaşka biriydi. İnce, zayıf, soluk yüzlü, bakışları da hüznü olmalıydı severek evleneceğim adamın. Sergey Mihayloviç ise pek genç sayılmazdı; uzun boylu, dolgun bedenli, görünüşe göre çok neşeliydi. Bununla birlikte annemin sözleri düşlerimi etkilemişti. Altı yıl önce, daha on bir yaşındayken ve Sergey Mihayloviç bana "sen" deyip, "menekşe kız" adıyla seslenirken, ara sıra kendime korkuyla sordurdum: "Ya bir gün benimle evlenmek isterse ne yaparım?"

Katya'nın, ıspanak kavurmasının yanına eklediği kaymaklı pastadan oluşan öğle yemeğinden önce Sergey Mihayloviç çıkageldi. Küçük kızağıyla eve yaklaştığını pencereden görmüş, köşeyi döner dönmez konuk odasına koşmuştu. Onu beklemiyormuşum gibi bir tavır takınmak istiyordum. Ama holdeki ayak patırtısını, gür sesini, Katya'nın onu karşılamak için dışarı koştuğunu işitince dayanamayıp ben de çıktım. Katya'yı elinden tutmuş, yüksek sesle konuşuyor, gülüyordu. Beni görünce selam vermeden bir süre baktı. Şaşır-dım, kızardığımı hissettim. Kollarımı açıp bana doğru yaklaşıırken kararlı, yapmacıksız tavrıyla;

"Ah! Yoksa bu siz misiniz? Böylesine değişebilir mi insan?"

Ne kadar da büyümüşsünüz! Bakın hele şu menekşeye! Koca bir gül olmuş!” dedi.

İri elleriyle elimi tuttu, acıtmadan, sert ama kibar bir biçimde sıktı. Elimi öpeceğini sanmış, ona doğru eğilmiştim ki, elimi bir kere daha sıktı; içime işleyen, neşeli bir bakışla gözlerimin içine baktı.

Altı yıldır görmüyordum onu. Çok değişmişti. Biraz yaşlanmış, esmerleşmiş, yüzüne hiç gitmeyen favoriler bırakmıştı. Ama içten davranışları, derin hatlı, buğdaysı, kibar yüzü, parlak zeki bakışları, çocuksu, cana yakın gülüşü aynıydı.

Beş dakika sonra hepimiz için, Sergey Mihayloviç'in gelişine çok sevindikleri belli olan uşaklar için bile, eve gelen bir konuk olmaktan çıkıp aileden biri olmuştu.

Sergey Mihayloviç annemin ölümünden sonra gelerek, evde kaldıkları sürece konuşmaktan çok ağlamayı uygun bulan konuklarımız gibi davranmıyordu kesinlikle. Tam tersine, konuşkan ve neşeliydi, annemden tek kelimeyle bile söz etmedi; öyle ki, bu kayıtsızlık başta çok garip, hatta yakın bir dostumuz olması dolayısıyla yakışsız göründü bana. Ama sonraları, bunun ilgisizlikten değil, acımıza gösterdiği saygıdan ileri geldiğini anlayınca ona minnet duydum. Akşamleyin Katya, annemin zamanında olduğu gibi, oturma odasındaki masada eski yerini alarak semaverle çay demledi. Sonya ile ikimiz Katya'nın yanına oturduk. İhtiyar Grigoriy, babamın piposunu bularak Sergey Mihayloviç'e verdi. Konuşumuz ise her zaman olduğu gibi, odada ileri geri dolışmaya başladı. Bir ara;

“Bir düşünsenize, şu evde ne büyük, ne acı değişiklikler olmuş!” diyerek durakladı.

Katya semaverin kapağını kapayarak içini çekti. Sergey Mihayloviç'e bakarken yüzü ağlamaklıydı.

Sergey Mihayloviç bana döndü:

“Babanızı anımsıyorsunuz, değil mi?”

“Biraz,” diye karşılık verdim.

Gözlerime değil de, biraz yukarıya bakarak, sakın ve duygulu;

“Yaşasaydı ne iyi olurdu sizler için! Babanızı çok sevdim,” dedi.

Katya;

“Tanrı aldı onu elimizden,” diyerek peçeteyi çaydanlığın üzerine bırakıverdi, mendilini çıkardı, ağlamaya başladı.

“Evet, evde büyük değişiklikler olmuş!”

Üzgün bir sesle böyle söyleyen Sergey Mihayloviç az sonra;

“Sonya, oyuncaklarını göstere bana,” diyerek salona geçti.

O gidince yaşlı gözlerle Katya’ya baktım.

“Ne iyi adam!” dedi Katya.

Gerçekten bu iyi yürekli adamın, aile dostumuzun yakın ilgisi, hoş bir etki bırakmıştı üzerimde.

Salondan Sonya’nın çığlıkları, Sergey Mihayloviç’in kahkahaları duyuluyordu. Biraz sonra bir bardak çay gönderdim konuğumuza. Bir ara salondan Sonya’nın piyano tınırları yükseldi.

“Marya Aleksandrovna! Buraya gelin de bir şeyler çalın bize.”

Onun bu içten, dostça, azıcık da buyururcasına seslenişi hoşuma gitti. Yerimden kalkarak salona yürüdüm. Nota defterinden Beethoven’ın *Ayıışığı Sonatı*’nın *adagio* kısmını açtı.

“Şunu çalın da, nasıl çaldığınızı görelim bakalım.”

Elindeki çay bardağıyla salonun bir köşesine çekildi.

Pek iyi çalamadığımı ileri sürerek isteğini geri çevirmenin olanaksızlığını görerek, ister istemez oturdum piyanonun başına. Müziği sevip anladığını bildiğimden, olumsuz eleştirisinden çekine çekine, elimden geldiğince iyi çalmaya çalışıyordum. *Adagio*, çay masasında konuştuklarımızın canlandırdığı anıların etkisiyle bayağı duygulu olmuştu, sa-

nırım doğru da çalmıştım. Ama *scherzoyu* sonuna kadar çaldırmadı bana. Yanıma gelerek, “Olmadı, bunu kötü çalıyor-sunuz, bırakın Tanrı aşkına, ama birinci bölüm iyiydi. Müzikten anlıyorsunuz,” dedi. Bu ölçülü övgüye sevinmiştim. Yüzümün kızardığını hissettim. Babam yerindeki bir dostun benimle böyle karşı karşıya, çocukluğumdakinden ayrı, beni önemseyerek konuşması çok değişik gelmişti bana, etkilenmişim. Katya, Sonya’yı yatırmak için yukarıya çıktığından, ikimiz baş başa kaldık salonda.

Babamı, onunla görüşmelerini, ben daha kitaplarımla, oyuncaklarımla oyalanırken birlikte geçirdikleri neşeli günleri anlattı. Anlattıklarını dinledikçe, babam, o zamana değin ilk defa, bilmediğim cana yakın, sevimli yanlarıyla gözümün önünde canlandı. İlgilendiğim konuları, sevdiğim kitapları, geleceğe ilişkin tasarılarımı soran Sergey Mihayloviç bana öğütler verdi. Artık o benim için dalıma basan, oyuncak getiren, şakacı, neşeli bir insan değil; elimde olmadan saygı ve yakınlık duyduğum, ciddi, sevimli bir dosttu. Onunla konuşurken rahatlıyor, içimin açıldığını hissediyor, bir yandan da ister istemez kendimi zorlayıp sözlerimi ölçüp biçerek konuşmaya çalışıyordum. Babamla olan yakınlığından dolayı kazandığım sevgisini, kendi kişiliğimle pekiştirip sürdürmekti o andaki tek amacım.

Sonya’yı yatıran Katya yanımıza geldi, hiç sözünü etmediğim karamsarlığımdan dolayı konuğumuza yakınmaya başladı. Sergey Mihayloviç güldü, sitemli bir sesle;

“En önemlisini söylememiş bana, şuna bakın!” dedi.

“Siz Katya’ya aldırmayın. Ne diye size günlük sıkıntılardan söz edeyim? Anlatsam sizin de canınız sıkılırdı. Nasıl olsa geçer,” karşılığını verdim.

Gerçekten de artık sıkıntılarımın geçeceğini, hatta o anda bile azaldığını, sanki onları hiç yaşamamış olduğumu hissediyordum.